

Óda a magassághoz

[2014. május]

„A magyar íróknak nincsen tengerük”
(Tolnai Ottó nyomán)

„Geológiai, tehát metafizikai monumentalitás...”
(Baudrillard)

„Ez gerincserv.”

Az ítélet valahonnan a távolból érkezett, mintha egy hatalmas terem mélyén ejtette volna ki valaki a szavakat, amelyeket a visszhang jótékonyan bevettázott, így először nem is érték el őt, hanem, mint holmi hólabdák, valahová melléje puffantak. Pedig a baj már régóta jelentkezett. A hetente visszatérő és csak gyógyszerekkel csillapodó hátfájások jelezték, hogy valami nagyon nincs rendben, a tartószervezetet már rég kikezdte egy belül araszoló, alattomos erő, ami azonban még hallgatott a gyógyszerekre, visszahúzódott két-három lenyelt pirula után, ezért az egész meg nem történtnek lehetett nyilvánítani, el lehetett tolni a messzeségbe, oda, ahol az összeomlás úgyis mindent ki fog kezdeni, mindent meg fog semmisíteni, végérvényesen.

Az összeomlás azonban nem várt meg semmilyen világvégét. Csak egy hosszabb vonatút kellett hozzá, tíz óra zötykölődés egy hosszújaratú vonaton, ami kellő nyomást gyakorolt az eleve sérült deréktáji porckorongokra, hogy ezáltal a tokba zárt kötőszöveti rostok jobban kitüremkedjenek, amivel erősebben összepréselték a nervus ischiadicus, hétköznapi nyelven az ülőideg valamelyik idegyökét.

Mintha egy kaszát lebegtettek volna át deréktájon.

Mint holmi hólabdák, elpuffantak a szavak. A beléjük zárt körengeteg azonban még nem indult el. Ehhez egyszer valahogy haza kellett jutni, fel kellett kászálódni az ágyra, beleszisszenve minden mozdulatba, hanyatt kellett feküdni, keresve a legkényelmesebb pozíciót, még nem kérdezni semmit, csak hallgatni, ahogyan a test illesztékeit zabálja a deréktól szétszívargó fájdalom, furdózni ebben a fájdalomban, túrni, ahogyan hullámai, mintha csak egy eszement szörfös volna, fel-alá dobálják, aztán mégis, lassan-lassan, kicentizve minden mozdulatot, megtalálni minden testrésznek a legmegfelelőbb helyet, azokba belenehezve végre szétnézni a szoba zárt terében, egy eddig ismeretlen nézéssel felmérni a falak dőlésszögei által jelzett szűkös lehetőségeket, és meghallani, a fájdalom függönyén túlról a falba költözött idő percegését.

Tik-tak. Tik-tak.

A kövek is elindultak erre.

Mintha egy hatalmas jobbot kapott volna be gyomorszájra.

Ettől nem levegő után kezdett kapkodni, hanem azt érezte, a fegyelme, belső tartása kezd megrepedezni, a figyelmének az a csendes áramlása, ami a legkétségbeejtőbb helyzetekben is jelezte a dolgok között elfoglalt helyét. Érezte, az építmény, amelyben eddig élt, már nem lakható azon a módon, ahogyan eddig tette, mert az alázóduló kövek sodrásában arra kellett rájönnie, a mozgás volt a kötőanyaga ennek az építménynek, a mozgás és a helyváltoztatás, a gyorsulás és a belassulás; mindez nem volt más, mint a távlat kimérése mindahhoz, ami vele megtörténhetett. Eddig úgy élt, hogy szeretni is csak akkor tudott, ha előtte körbejárta, körbenyargalta a városát övező dombhátaikat, mintha szerelmének próbált volna helyet szorítani ily módon. Nem arra használta ezeket a mozgásokat, hogy átkatapultálódják általuk az ismeretlen csalóka távlatába, minden helyváltoztatásban az a leheletfinom határ érdekelte, ahol a mozgás a helybeállással érintkezik, ahol már érezhető, ahogy mindenféle haladás valahogyan egy érinthetetlen középpont felé gravitál, láthatatlan fonalaival azt gubózza be.

Hiszen, ahogyan a minél távolabb hívásában is leginkább a közelség hiánya lüktet, úgy árulja el mindenféle menekülés a helyben állásra való ráutaltságát.

A betegség pedig éppen ezektől a mozgásoktól készült megfosztani őt. A séták nyugalmától, a pingpong hirtelen, uralhatatlan mozdulataitól, a biciklizés suhanásától, ami végső soron nem más, mint kibékülés a minden távolságba belekódolt idegenséggel, és még ott volt a heti szaladás, az a jó pár kilométer, kifelé a város ketrecéből, ami leginkább a saját kifulladásán keresztül jelezte a távlatok konok, még testre szabott, de végső soron mindig győzedelmes erejét. És még mindig létezett egy mozgásforma, amire még egészségesen is egy picit ünnepélyesen gondolt, mert csak egyszer volt egy évben, valamikor augusztus hónapjában, ez mégis valahogyan a középpontját képezte egy egész éves mozgalmasságnak, egy pár napos hegyi túra, ahová legjobb barátaival ment, aminek minden egyes évben meg kellett történnie, különben horizontját veszítette minden, ami bevezette őt a lakozás rejtelmeibe, ahogy a séta, a pingpong, a biciklizés, a szaladás is.

„Ezen a nyáron biztos elmarad!”

Ott feküdt az ágyán, a falak szorításában, és próbálta valahol megvetni a lábát a lezúduló kövek sodrásával szemben. Már többször látta, ahogyan egy betegség képes arra, hogy kimozdíthatatlannak vélt emberi tartásokat üssön át. Ezeket az embereket a betegség hol a reménység, hol a kétségbeesés karjaiba hajította bele, mindegyik menekülni próbált onnan, ahol így is, úgy is, de időzni kellett, ezért azt érezte a panaszkodás szívgó, édeskés mocsarában, az ide-oda imbolygó reménykedésben, hogy ezek az emberek saját magukat árulták el. Nem mintha olyan sok választásuk lett volna. Azt már a saját testén keresztül is tapasztalta, hogy hiába szúr, hasít, vagdal, a fájdalomnak, a megfosztottságnak nincsen helye. De akkor honnan lehet rálátni, hogyan lehet megszéldíteni, valóságossá tenni? Mit lehet megőrizni egy hegyomlás közepette?

Valahogyan helyre kellene állítania figyelmének kimértségét.

Vissza kellene találni oda, ahol az önmagához való hűség legelemibb formája lakozik, ahol nem vált még szét önmaga realitása, azoktól a kivetülésektől, képzelgésektől, amiben félve, reménykedve, beleborzongva és ujjongva – ahogyan mindenki más is – az életét töltötte. Tudta, a képzeletének itt nincsen semmilyen dolga. Csak addig hatolhat el a helyzetének felmérésében, ameddig a tudása megengedi. Az pedig kevés volt, rettenetesen kevés, de tudta, körömszakadtáig ki kell tartania mellette, mert az első engedményre ezt a keveset is elveszíti, és beleszédül egy tér és idő nélküli állapotba, ami a magavesztéssel ér fel. Egy betegségről soha sincs elég tudásunk. Az élet nem belőle él, nem belőle származtatja lehetőségeit, a betegség megfosztottság, de ha nem olyan, hogy kioltja az öntudatot, a mélyén mindig szabadon marad egy lehetőség, egy felhívás arra, hogy nézd, figyeld, mi történik veled. Mert még egy zsebkendőnyi területet is képes a figyelem ezernyi fonállal behuzalozni.

Ott feküdt az ágyában, fel-alá járva tekintetét a falak élein. Semmi sem mozdult, a közrefogott úrben csak az óra kalapácsütéseinek alázuhogása hallatszott. Ebben a kikalapált csendben csak egy szempár dolgozott észrevétlen, keresett, kutatott, fel akarta lelteni azt a történést, ami ennek a helynek a sajátja. Mert ezt érezte meg ott a szobában, hogy minden hely egy történet, amit csak a figyelem tud felszínre hozni, a tér mélységéből, a felületek takarásából, a tárgyak suta, elharapott párbeszédéből. És ahogy lassan-lassan beletalált a szoba viszonylataiba, ahogy rátalált a viszonyra, ami őt, mint egy piszlákoló égőt, belecsavarozta nem remélt foglatába, a kövek alázúdulása is csillapodni kezdett, fennakadtak a kövek egy náluk intenzívebb valóságban, amit a szeme fejtett ki a sápadt, kopottas falak és a szűkös lakályosságot elbizonytalanodva őrző bútorok viszonylataiból. Azt érezte, a pillanat szentsége törlik meg a dolgok esetlegességének élén, ezáltal felszikkasztva a szoba tárgyainak elrejtőzött, a mindennapokban elhasznált, gyönyörűséges lényegét.

Kezdetben csak a tárgyak élei erősödtek fel. A falra erősített könyvespolc széle belevágott a tág szobaablak sikamlós üvegfelületébe, amit távolabb megismételt a balkonajtó széles pereme. Két szabálytalan bemetszés a térben, a szabadság könyvjelzői, ahová ha vissza-visszatért tekintete, a formálás eksztázisára érzett rá. Mintha egy szárnyasoltárt nézett volna egy be-bemozduló víztükörben. Egy falusi ház tornácának oszlopai jutottak eszébe, egy régi emlék gyerekkorából, ezek az oszlopok tagolták ily módon a házzal átellenes látványt, egy fenyővel belepelt domboldalt, fölötte a kékes-fehéres, megfoghatatlan égháttal. A bekeretezett, tagolt valóság sarjadása szíven ütötte. Mintha saját maga illeszkedésének helyére talált volna rá ebben az egymásra rétegzett kibomlásban. „Minden látható” – tört fel belőle a felismerés, és ez mérhetetlen nyugalommal töltötte el, ami ezután már nem hagyta el őt. Aztán érkezni kezdtek a levelek elektronikus postaládájába. Barátai kezdték tervezni a nyári hegyi túrát, s mivel ő mindig részese volt ennek a szervezésnek, vele is megosztották a tervezés folyamatát.

Már az első levél kiragadta őt kiharcolt nyugalomból. A gyomra összeszorult, légzése kapkodóvá vált, és igen, a szégyen volt, amit leginkább érzett, mert nem tudta magát tartani figyelmének irányultságához. Fájdalmasan meglódult a tér és az idő, gonosz kártevőként elősködve rajta. A falak újra hullámozni kezdtek, de nem is azok, hanem maga a valóság mozdult be, mert egy nála hatalmasabb erővel találkozott, valamilyen távoli hívással, ami egy messzi, elérhetetlen hegycsúcs felől támadt fel. Nem lehet, hogy ez a hívás erősebb legyen a figyelménél. Mi lakozhat a hegyben, ami képes szétfeszíteni azt a feltörhetetlennek vélt viszonyt, ami egy tekintet és tárgya között létesül? Vajon fog-e még életében a hegyek közé menni? – tört fel lelkeből a vágyakozás, amivel, tudta, végleg elárulta önmagát.

De még nem adta meg magát teljesen. Szerencsétlenségében fetrengve kereste a kiutat. Szembe akart nézni a hegy felforgató hívásával, de tudta, mindezt nem az ágyából, a szobájából kell megtennie, erőt szívva a falak mértékletes tartásából, hanem szembe kell néznie a hegygel, magára kell engednie pompázatos nagyságát, egészen addig, amíg a hegy is beleilleszkedik tekintetének kimértségébe, és ő ezzel újra visszanyerheti elvesztett tartását.

Már egy ideje tudott járni. Lassan, sántítva, egyfajta bizonytalan lebegésben, mintha gerinc nélkül próbálna felegyenesedve haladni. A tömbháza előtt egy gát kezdődött, ami a folyótól védte városát. Ez volt az a pont, ahonnan mindig szaladni indult, ami kivitte őt a városból, ki egy hatalmas mezőre, ahonnan ráláthatott a Brassó városa köré magasodó hegyek karéjára. Ott loholva a mezőn, mindig úgy érezte, hogy két világ határán imbolyog. Maga mögött hagyva a várost, felkínálta magát a távlatok hívásának, de az egyre elnehezülő lépéseivel tartozását is elárulta, ahhoz, amitől hiába távolodott, mégis itt a földön tartotta őt.

Most nem volt ilyen egyértelmű a kimenetel. Egy húszperces kimért séta változott át egy másfél órás vonszolódássá, előre egy olyan ösvényen, amelyen a lépései nem is céljához, hanem sokkal inkább a fájdalom imbolygó középpontjához vitték közelebb, fájdalomtalajon, fájdalomgát alatt, a szürkésen remegő fájdalomfolyó jobb oldalán. Lehetett haladni előre ebben a fájdalomban, csak éppen a távolság értelme alakult át radikálisan. Mintha minden lépésével egy hatalmas, befoghatatlan erő belsejében araszolt volna körbe-körbe, már nem is valahová, hanem a fájdalom határain túlra akart megérkezni, hogy végre szembenézhesen azzal, ami belülről rágja, őrli csontjait, hogy megértse, honnan ez az erő, honnan ez a hatalom.

A mező túlsó szélére érkezve leroskadt a fűbe. A hátára hengeredett, úgy helyezkedve, hogy ha balra fordította a fejét, a város összezsúfolt tömbházait láthatta, míg jobb oldalán a hegyhátak emelkedő sorjázása mutatta magát. Kétféle emelkedés, kétféle magasság tört az ég felé mellette, és most úgy érezte, hogy nem is volt más eddig az élete, mint ennek a kétféle, egymástól nagyon különböző méretnek a megértési kísérlete, azzal a nem titkolt reménnyel, hogy egyszer csak ráakad mindkét emelkedésben arra a pontra, ami egymásnak megfelelő lehet. Tudta, ez lenne a hazaérkezése.

Szúrta az orrát a földszag. Kavargott benne a késő nyári kiszikkadt mező illata, a kiszáradóban lévő fűvek és vadvirágok mélyén tartálékolt, bebalzsamozott csábítás. Mintha neki dolgozott volna a természet, mintha szándékosan fogta volna vissza erőit, nehogy áttörje érkeinek eleve kivékonyodott védelmét, mert tudta, egy tavaszi ébredést most nem tudna elviselni, mert akkor a rügyek benne robbannának szerteszt, a sarjadó fűvek benőnék tüdejét, a megduzzadt patakok pedig gyomrának gátját szakítanák keresztül. De még így is szinte elviselhetetlen volt mindaz, ami a föld hajszálerein keresztül felszivárgott hozzá, amit eléje hordott a tikkadozó rét, a föléje boltozódó ég súlyos márványának kékje, és igen, fordította jobbra a fejét, még ott voltak a hegyek, amelyek nem is szétfeszítették, hanem inkább áthangolták az elviselhetetlenséget, azzal, hogy vállaikra vették az egész lenti forgatagot, és magukkal ragadták, fel egészen az ég pereméig.

Nem lehetett szóltanul nézni ezt. Mintha lénye legmélyéről kaparták volna fel, apró földrögökként hulltak ki szájából a szavak.

„Milyen szép, milyen gyönyörű ez a siralomvölgy!”

Nézte a hegyeket, nézte terpeszkedő nagyságukat, az egymásra védelmezőn ráboruló dimenziókat. Azt látta, hogy az ég palástja, mint egy könnyű nyári ruha terül szét a lenti ormokon. És tudta már, amit már rég kellett volna tudnia, hogy ez a gyönyörűség pusztítja őt, és fogja megsemmisíteni, ez a szépség és ébredés, a magasság és a végtelenség, a bennük lakozó szívárványozó erő. Nem értette, ami ennyire szép, hogyan hordozhatja magában a pusztulást. De aztán elkezdte érezni a benne torlódó hegyek mozgását. A lassú gyűrődést, ami magához vonta a hidroxilapatitot, a kalcium- és magnézium-karbonátot, a kovát, az alkáli sókat, hogy belőle formálja meg csigolyáit. A vulkán kitorrését, ami magával ragadta a harmincöt csigolyát, és függőlegesen egymásra helyezte. A forró láva kanyargását, ami gerincvelővel töltötte fel az egymásra helyezett csigolyalyukakat. A fák rugalmasságukat és hajlékonyságukat adták a porckorongoknak és ízületi szalagoknak. A növények, a fűvek érző rostokkal hálózták be az egész építményt. Mintha a hegy nélkül élete sem lehetne már – ezt érezte át. Se élete, se halála. Im már a betegsége se tűnt másnak, mint a belsejében látatlanul dolgozó hegyomlásnak.

Innen kapta a kölcsönt, ami az életéhez kellett. A füves rét selymességétől, a dombok alászálló lankáitól, a hegyek csipkészetétől.

Tudta, ezt éli fel minden egyes rezdülésében, mozdulatában, a csillagok közé kifutó gondolataiban. Összeomlásában bércek remegnek, a fájdalomtól kisajtott könnyeiben patakok zubognak. Közben keservesen feltápszkodott, és sántikálva elindult a város vakon meredező tömbházai irányába. Ekkor vette észre megdöbbenve, hogy még az elkerülhetetlennek is, amivel betegsége, magára találása, majd újbóli elvesztése közben kellett szembenéznie, még az elkerülhetetlennek is hegy formája van.

Kategória: vers, próza
Denumire autor: Tamás Dénes

Látó Szépirodalmi Folyóirat